

**ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA PROJEKTU SPECIFICKÉHO VÝZKUMU NA ROK 2021
ZAKÁZKA Č. 2114**

**Název projektu: AKTUÁLNÍ TRENDY V SOUČASNÉ RODINNÉ MEDIÁLNÍ VÝCHOVĚ
A JEJÍ PROMĚNY V KONTEXTU DIGITÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ**

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Bc. Petra Eisenkolbová (P19P0696)

Bc. Tereza Chladová (P19P0699)

Bc. Romana Jančíková (P19P0700)

Bc. Jiřina Krejčová (P19P0820)

Další výzkumní pracovníci:

Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Celková částka přidělené dotace: 172 547,- Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu:

V rámci projektu, který byl řešen v letech 2020 – 2021, byla společně se spoluřešitelkami ze stran studentů věnována pozornost tématu mediální výchovy v rodině. Zcela nečekaně do této situace vstoupila také pandemie covid-19, která přinesla tématu ještě další význam a kontext. V roce 2020 proběhlo dotazníkové šetření v rodinách s dětmi ve věku 6 – 15 let. Dotazník byl připraven ve dvou variantách, samostatně pro rodiče a pro děti. Sběr dat proběhl v roce 2020 a do dotazníkového šetření byly operativně připojeny i otázky vztahující se k situaci covid-19 a dopadu pandemie na používání médií v rodině a rodičovskou podporu a monitoring distanční výuky dětí. Právě nová situace a přechod výuky ve všech typech škol na distanční formu přinesl jednak daleko větší vystavení dětí médiím, ale také významně změnil i životní styl rodiny v tomto období. Rodiče pak nová situace postavila nejen do situace zvládat a regulovat tuto masivní medializaci života jejich dětí, ale také převzít řadu rolí, které do té doby zajišťovaly jiné instituce.

V rámci šetření byly získány odpovědi od 191 rodičů a 124 dětí. Rodiče i starší děti vyplňovali dotazníky samostatně, s mladšími dětmi ve věku 6 – 8 let, příp. i staršími v případě potřeby, provedly rozhovor a dotazníky vyplnily studentky. Vzhledem k situaci s pandemií covid-19 byl sběr dat obtížnější a ochota respondentů k účasti na šetření byla nižší, což ovlivnilo i návratnost a počet získaných vyplněných dotazníků.

V roce 2020 proběhl sběr dat a první fáze jejich zpracování vč. přípravy prvních publikačních výstupů, v roce 2021 proběhla další fáze zpracování dat a publikování výsledků. V této druhé fázi bylo možné hlouběji analyzovat získané výsledky a podobnosti i rozdíly mezi odpověďmi dětí a rodičů. Získané výsledky byly prezentovány na tuzemské i zahraničních konferencích a v publikačních výstupech. Podařilo se výsledky představit na jedné domácí a čtyřech zahraničních konferencích (všechny vzhledem k situaci probíhaly online). Zároveň byl

připraven článek do časopisu (v návaznosti na výzvu pořadatele jedné z konferencí), kapitola do zahraniční monografie a ucelená monografie k řešenému tématu vydaná v nakladatelství Paido. Tento rozptyl umožnil výsledky šetření prezentovat jak tuzemské, tak mezinárodní odborné komunitě. Fáze zpracování dat v roce 2021 přivedla autorský tým také k řadě témat, která je nezbytné řešit prakticky na úrovni mediální výchovy nejen v rodině. Aby bylo možné zúročit i edukační potenciál získaných výsledků, byla do monografie zařazena i kapitola s praktickými náměty pro rodiče.

Spoluřešitelky z řad studentů měly příležitost podílet se na všech fázích řešení tématu, od jeho analýzy v současné odborné literatuře, přes design výzkumného šetření, sběr dat a jejich zpracování, až po přípravu publikačních výsledků. Jejich zapojení bylo aktivní a právě jejich generační vhléd umožnil při přípravě výzkumného šetření a řešení tématu zohledňovat i současnou perspektivu „děti v rodině“.

Výsledky specifického výzkumu potvrdily skutečnost, že české rodiny jsou dobře vybaveny elektronickými médii. Pandemie onemocnění covid-19 navíc vybavenost médii ještě posílila, protože se v mnohých rodinách kvůli distanční výuce dětí musely zakoupit nové počítače, notebooky a další elektronická zařízení pro výuku i zábavu. Ukázalo se též, že hlavními aktérkami rodinné výchovy (i mediální) v době pandemie covid-19 byly především ženy. Ve větší míře zůstávaly s dětmi doma a podporovaly je při využívání médií v době distanční výuky. Odpovědi dětí do značné míry kopírovaly postoje rodičů a potvrzovaly jejich výpovědi. Také děti (především ty nejmladší) potvrzovaly skutečnost, že matky s nimi trávily více času, než obvykle. Vzdělanější rodiče deklarovali více času stráveného se svými dětmi než rodiče se základním vzděláním či vyučením. Většina rodičů i dětí uváděla, že se rozhodně navýšil čas, který děti strávily s médii (84 % rodičů), děti v 74 % případů uváděly, že se navýšil čas, který strávily s počítačem, 39 % pak potvrdilo, že se zvýšil čas, který strávily u televize. Matky pak byly těmi, které registrovaly vyšší objem času, který děti trávily u médií či s médii, a spíše také měnily pravidla používání médií v rodině v reakci na vzniklou situaci. Ukázalo se tedy, že koronavirová krize měla jeden pozitivní dopad na život českých rodin – rodiče (zejména matky) měli na své děti v době lockdownu více času.

Postoje rodičů k médiím nedoznaly větších změn, rodiče spíše reagovali na zprávy o pandemii a způsoby jejich předávání, než na to, že by se to odrazilo ve změně jejich obecnějších postojů jako rámce jejich výchovných snah ve vztahu k dětem. Oba rodiče se snažili kompenzovat jednostranné mediální aktivity dětí v době uzavření škol, ženy spíše aktivitami v místě bydliště, muži naopak spíše sportovními aktivitami s dětmi.

Rodiče dle výsledků šetření vnímali a vnímají oblast mediální výchovy v rodině jako velmi důležitou. S rostoucími riziky užívání médií vzrůstá osvěta nejen mezi dětmi, ale také mezi rodiči. Rodiče se dnes aktivně zajímají o to, jak děti před mediálními riziky co nejlépe ochránit, v rodinách našich respondentů obvykle rodiče měli nastavena pravidla užívání médií dětmi.

Celkově se ukázalo, že zatímco na některé položky měli podobný názor rodiče i děti, v jiných odpovědích se jejich pohled lišil. Zatímco rodiče byli přesvědčeni o funkčním systému prevence a kontroly, děti měly více pocit, že pravidla užívání médií v jejich rodině nejsou nastavená, případně jsou, ale příliš se nekontrolují. Převažující styl, který provází mediální výchovu, spočíval ve zkoumaných rodinách především na principech demokratického výchovného stylu. Děti na tvorbě pravidel i sankcí samy do značné míry participovaly. Rodiče s nimi o mediálních obsazích diskutovali, často rodiče deklarovali i to, že dávají přednost vysvětlování před zákazy a tresty.

Přesto někteří dotázaní rodiče připustili, že by přivítali v oblasti mediální výchovy větší pomoc např. ze strany školy. Výzkumnou pozornost by si tedy v dalším výzkumu zasloužila např.

analýza možností a forem pomoci pro rodiče v oblasti mediální výchovy ze strany dalších subjektů poskytujících prevenci a osvětu v oblasti rizik spojených s užíváním médií.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Následující tabulka ukazuje přehled plánovaných a uskutečněných výsledků řešení projektu. Plán byl v rámci projektu splněn. Celkem vzniklo 8 publikačních výstupů, 7 bylo publikováno v roce 2021, jeden výstup vyjde v roce 2022. Všechny spoluřešitelky z řad studentů se také podílely na publikování výsledků a jsou spoluautorkami šesti publikačních výsledků. Publikované výsledky byly zadány do OBD (viz Příloha).

Typ výsledku	Plánovaný počet	Realizovaný počet
B - recenzovaná monografie	1	1
D – sborník z konference WoS/Scopus	4	4*
D – sborník z konference	2	1
C – kapitoly v monografii	-	1**
J – článek	-	1
Celkem	7	8

* na zařazení výstupů do databáze se zatím čeká

** bude publikováno v roce 2022

Přehled realizovaných výdajů za rok 2021:

Celkem bylo na rok 2021 přiděleno projektu 172 547,- Kč.

Tyto finanční prostředky byly čerpány na položky uvedené v následující tabulce. Změny ve struktuře čerpání rozpočtu byly v průběhu roku schváleny paní proděkankou dr. Mlsovou. Jednalo se o převody z cestovného a osobních nákladů na služby a materiálové náklady.

Materiálové náklady	9 038,99
Papír bílý	786,40
Další kancelářský materiál (propisovací tužky, zvýrazňovače, popisovací fixy, aj.)	5 305,03
Odborná literatura	3 778,00
Osobní náklady	32 000,00
Stipendia studentů	32 000,00
Služby	130 677,83
Překlady a jazykové korektury textu v cizím jazyce	12 000,00
Tisk monografie, vč. korektur a recenzování	88 600,00

Konferenční poplatky zahraniční	29 699,05
Kurzové ztráty	378,78
Celkem	172 547,26

Podrobný přehled čerpání projektu ukazuje výsledovka z Magionu – viz Příloha.

Zdůvodnění čerpání nákladů:

b) stipendia a jejich stručné zdůvodnění

Stipendia byla vyplacena čtyřem zapojeným studentkám za jejich práci na zpracování dat a přípravě publikačních výstupů.

Bc. Petra Eisenkolbová (P19P0696) - 8 000,- Kč

Bc. Tereza Chladová (P19P0699) - 8 000,- Kč

Bc. Romana Jančíková (P19P0700) - 8 000,- Kč

Bc. Jiřina Krejčová (P19P0820) - 8 000,- Kč

c) materiálové náklady

Materiálové náklady byly čerpány na zakoupení odborné literatury k řešenému tématu a na zajištění technického vybavení pro zpracování dat a přípravu a tisk publikačních výstupů.

e) náklady nebo výdaje na služby a jejich stručné zdůvodnění

Finanční prostředky čerpané na služby byly využity na překlady publikačních výstupů do anglického jazyka, na tisk připravené monografie (vč. korektur a recenzování) a na úhradu konferenčních poplatků na čtyři mezinárodní konference (ICERI 2021, IATED 2021, INTED 2021, Socialia 2021).

V obou letech řešení projektu, tj. 2020 – 2021, byl rozpočet vyčerpán dle rozvahy. Celkové náklady projektu ukazuje následující tabulka:

Náklady projektu v roce 2020	137 083,44
Náklady projektu v roce 2021	172 547,26

Souhrn všech realizovaných výstupů projektu v letech 2020-2021

Celkově bylo za dobu řešení projektu připraveno osm publikačních výstupů (viz Příloha).

Články ve sbornících (D)

1. AMBROŽOVÁ, P., STAŠOVÁ, L., KREJČOVÁ, J., JUNOVÁ, I. Mothers and Fathers Face to Face Media Exposure of their Children in the Time of Lockdown in the Czech Republic. In: *8th International Conference on Education and Education of Social Sciences*. Istanbul: International Organization Center of Academic Research, 2021. ISBN 978-605-06-2861-6.

2. AMBROŽOVÁ, P., STAŠOVÁ, L., EISENKOLBOVÁ, P., JUNOVÁ, I. Parents' View of Media Use by Children during the COVID - 19 Pandemic. In: *15th International Technology, Education and Development Conference (INTED 2021)*. Madrid: IATED Academy, 2021. ISBN 978-84-09-27666-0.
3. AMBROŽOVÁ, P., JUNOVÁ, I., STAŠOVÁ, L., KREJČOVÁ, J. Do Children Use Media Differently in Pandemic Times? Media Use and Parental Monitoring among Czech Children in the Age 6 – 15. In: *ICERI 2021*. Madrid: IATED Academy, 2021. ISBN 978-84-09-34549-6.
4. AMBROŽOVÁ, P., STAŠOVÁ, L., CHLADOVÁ, T., JUNOVÁ, I. CHANGES IN MEDIA USE BY CHILDREN DURING LOCKDOWN IN THE CZECH REPUBLIC. In: *15th International Technology, Education and Development Conference (INTED 2021)*. Madrid: IATED Academy, 2021. ISBN 978-84-09-27666-0.
5. JUNOVÁ, I. JANČÍKOVÁ, R. Role médií v době COVID-19 z pohledu rodiny. *Socialia 2020*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2021. s. 112 – 119. ISBN 978-80-7435-825-8

Monografie (B)

6. AMBROŽOVÁ, Petra, I. JUNOVÁ, L. STAŠOVÁ. *Nové výzvy rodičovství – mediální výchova v digitální době*. 1.vyd. Brno: Paido, 2021. 165 s. ISBN 978-80-7315-273-4.

Kapitola v monografii (C)

7. AMBROŽOVÁ, P., STAŠOVÁ, L., JUNOVÁ, I. Needs and Issues of Families in the Field of Online Education of Children during the COVID-1 Pandemic. *bude publikováno 2022, další vydavatelské údaje zatím nejsou k dispozici*

Článek v časopise (J)

8. AMBROŽOVÁ, P., JUNOVÁ, I., STAŠOVÁ, L., KREJČOVÁ, J. Mothers and Fathers Face to Face Media Exposure of their Children in the Time of Lockdown in the Czech Republic. *International E-Journal of Advances in Education*. 2021, VII (19), 67-76. ISSN 2411-1821.

Povinné přílohy:

- export z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- kopie publikačních výstupů – viz 7 příloh (monografie bude předložena při obhajobě projektu)
- vyúčtování dotace – výsledovka z ekonomického informačního systému Magion

Datum: 3. 1. 2022

Podpis odpovědi

5